

Anonymizované znění

Shrnutí

C-402/19 - 1

Věc C-402/19

Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora

Datum doručení:

24. května 2019

Předkládající soud:

Cour du travail de Liège (Belgie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

17. května 2019

Odvolatel:

LM

Odpůrce:

Centre public d'action sociale de Seraing

I. Skutkový stav a spor v původním řízení

- 1 LM, odvolatel ve sporu v původním znění, konžský státní příslušník narozený v roce 1956, je otcem dívky R, narozené v roce 1999 a dnes již zletilé. R trpí závažnou srpkovitou anémií a těžkou kyfózou, jež vzhledem k riziku ochrnutí vyžaduje chirurgický zákrok.
- 2 Mezi účastníky řízení je nesporné, že zdravotní stav R je velmi vážný, přičemž ze spisu v původním řízení vyplývá, že dle lékařů je nezbytná nepřetržitá přítomnost jejího otce.
- 3 LM a R se do Belgie přistěhovali v roce 2012. Dne 20. srpna 2012 LM podal vzhledem ke zdravotnímu stavu v té době nezletilé R žádost o povolení k pobytu ze zdravotních důvodů na základě článku 9b loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (zákon ze

dne 15. prosince 1980 o vstupu na území, pobytu, usazení a ukončení pobytu cizinců, *Moniteur belge* ze dne 31. prosince 1980, s. 14584; dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Dne 6. března 2013 *Office des étrangers* (Cizinecký úřad, Belgie, dále jen „Cizinecký úřad“) prohlásil tuto žádost (dále jen „žádost dle čl. 9b“) za přípustnou.

- 4 Centre public d'action sociale de Seraing (Středisko sociální pomoci v Seraing, Belgie, dále jen „CPAS“), odpůrce v původním řízení, na základě uvedeného prvního rozhodnutí poskytlo LM finanční sociální pomoc ve výši přiznané osobám, které jsou hlavou rodiny.
- 5 Cizinecký úřad následně vydal ve vztahu k R a LM tři rozhodnutí, kterými zamítl žádost dle čl. 9b, nicméně všechna tato rozhodnutí byla na základě podání opravných prostředků ke *Conseil du contentieux des étrangers* (Rada pro sporné záležitosti cizinců, Belgie, dále jen „CCE“) postupně zrušena.
- 6 Čtvrté zamítavé rozhodnutí bylo dotyčné osobě doručeno dne 25. února 2016 společně s příkazem opustit území státu ve lhůtě 30 dní. Proti uvedenému rozhodnutí byla k CCE podána žaloba na neplatnost s návrhem na odložení vykonatelnosti, přičemž řízení o této žalobě a návrhu nadále probíhá.
- 7 Vzhledem k tomu, že podání uvedené žaloby nemá automaticky odkladný účinek, pobývají LM a R na belgickém území od 26. března 2016 neoprávněně.
- 8 Od uvedeného data CPAS v Seraing odňalo poskytovanou finanční podporu. Dne 22. března 2016 poskytl uvedený úřad R naléhavou zdravotní pomoc a uhradil náklady na její hospitalizaci.
- 9 V návaznosti na řízení o předběžném opatření vedené u *tribunal du travail de Liège* (pracovní soud prvního stupně v Lutychu, Belgie) byla finanční pomoc ve výši poskytované domácnosti obnovena.
- 10 Tato pomoc byla opět zrušena dvěma rozhodnutími, která byla doručena LM dne 22. května 2017, a to z důvodu, že R dosáhla dne 11. dubna 2017 zletilosti. Uvedenými rozhodnutími CPAS na jedné straně odňalo LM finanční pomoc ve výši [přiznané osobám, které jsou hlavou rodiny] s účinkem ode dne 11. dubna 2017, od kdy již nepečoval o nezletilé dítě, a na druhé straně odmítlo poskytnout jemu osobně jakoukoli sociální pomoc kromě naléhavé zdravotní pomoci, a to z důvodu jeho neoprávněného pobytu.
- 11 R pobírá vzhledem ke svému zdravotnímu stavu od dosažení zletilosti sociální pomoc přiznanou samostatně žijícím osobám, zvýšenou o rodinné dávky, na které má nárok z důvodu svého zdravotního postižení.
- 12 Rozsudkem ze dne 16. dubna 2018 přiznal *tribunal du travail de Liège* (pracovní soud prvního stupně v Lutychu, Belgie) žalobě podané k CCE proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti dle čl. 9b odkladný účinek, přičemž uplatnil rozsudek Soudního dvora ze dne 18. prosince 2014, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453) (dále jen

„rozsudek Abdida“). Tribunal du travail de Liège (pracovní soud prvního stupně v Lutychu, Belgie) proto uložil CPAS, aby vyplatilo LM finanční sociální pomoc ve výši [přiznané osobám, které jsou hlavou rodiny] za období od 26. března 2016, kdy byla podána žádost, do 10. dubna 2017, tedy dne předcházejícího dni, kdy jeho dcera dosáhla zletilosti.

- 13 Pokud jde o období následující po dni 11. dubna 2017, tribunal du travail (pracovní soud prvního stupně, Belgie) konstatoval, že LM od uvedeného data již nebyl rodičem nezletilého dítěte, který by se mohl dovolávat nemožnosti navrácení tohoto dítěte ze zdravotních důvodů, a rozhodl, že rozhodnutí, kterými mu byla zamítnuta finanční sociální pomoc, byla od uvedeného data opodstatněná.
- 14 LM podal proti uvedenému rozsudku odvolání v rozsahu, ve kterém jím byla potvrzena legalita rozhodnutí CPAS o zrušení a zamítnutí sociální pomoci ve vztahu k jeho osobě ode dne 11. dubna 2017.

II. Právní rámec

1. Belgické právo

- 15 Článek 9b zákona o pobytu cizinců stanoví, že cizinec pobývajícím v Belgii, který trpí takovým onemocněním, které skutečně ohrožuje jeho život nebo tělesnou integritu, nebo které představuje skutečné riziko nelidského či ponižujícího zacházení z důvodu, že v zemi jeho původu nebo v zemi, kde pobývá, neexistuje odpovídající léčba, může podat k ministru nebo jeho náměstkovi žádost o povolení pobytu v [Belgickém] království. Jde o odchylku od obecného pravidla, zakotveného v článku 9, podle kterého musí být žádost o povolení k pobytu na dobu delší než tři měsíce podána u belgického diplomatického nebo konzulárního úřadu příslušného podle místa bydliště nebo pobytu v zahraničí.
- 16 Podle čl. 57 odst. 2 loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (organický zákon ze dne 8. července 1976 o střediscích státní sociální pomoci; Moniteur belge ze dne 5. srpna 1976, s. 9876, dále jen „zákon ze dne 8. července 1976[“]) zakládá neoprávněný pobyt důvod k zamítnutí jakékoli sociální pomoci, nejedná-li se o naléhavou zdravotní pomoc.
- 17 Belgický Cour constitutionnelle (Ústavní soud, Belgie) stanovil svým nálezem výjimku z uvedeného pravidla ve prospěch neoprávněně pobývajícím cizince, který prokáže, že ze zdravotních důvodů je zcela neschopen vyhovět vykonatelnému příkazu opustit území státu.
- 18 Cour d'arbitrage (Rozhodčí soud, Belgie) – dnes Cour constitutionnelle (Ústavní soud, Belgie) – svým nálezem 80/99 ze dne 30. června 1999 rozhodl, že výše uvedený čl. 57 odst. 2 porušuje články 10 a 11 Ústavy, pokud se omezení sociální pomoci pouze na naléhavou zdravotní pomoc „uplatní na osoby, které jsou ze zdravotních důvodů zcela neschopny vyhovět příkazu opustit území Belgie“, protože „bez přiměřeného odůvodnění zachází stejným způsobem s osobami, které

se nacházejí v zásadně odlišných situacích, tedy osobami, které mohou být vystěhovány, a osobami, které ze zdravotních důvodů vystěhovány být nemohou. V tomto ohledu je tedy čl. 57 odst. 2 diskriminační.“

- 19 Nálezem Cour d'arbitrage (Rozhodčí soud, Belgie) č. 194/2005 ze dne 21. prosince 2005 byla oblast působnosti této výjimky stanovené judikaturou rozšířena na neoprávněně pobývající rodiče, kteří mají ve své péči těžce nemocné nezletilé dítě. V uvedeném nálezu soud rozhodl, že čl. 57 odst. 2 zákona ze dne 8. července 1976 porušuje ústavní zásady rovnosti a zákazu diskriminace, protože zachází „bez přiměřeného odůvodnění stejným způsobem s osobami, které se nachází v zásadně odlišných situacích, tedy osobami, které mohou být vystěhovány, a osobami, které ze zdravotních důvodů vystěhovány být nemohou, protože jsou rodiči – a mohou to prokázat – nezletilého dítěte, které je ze zdravotních důvodů zcela neschopno vyhovět příkazu opustit území státu vzhledem k těžkému zdravotnímu postižení, kterému by se ve své zemi původu nebo jiném státě, jenž by byl povinen ho přijmout, nedostalo odpovídající péče, a jehož právo na respektování rodinného života musí být zajištěno tím, že s ním budou moci zůstat jeho rodiče“. K tomuto závěru dospěl ústavní soud zejména na základě článku 8 EÚLP.
- 20 Soudy rozhodující ve věci samé poté formulovaly ve velmi bohaté judikatuře tři kritéria, která musí současně splnit neoprávněně pobývající cizinec – či jeho nezletilé dítě –, který se dovolává toho, že je zcela neschopen vrátit se do své země původu ze zdravotních důvodů, a to: závažnost onemocnění, nedostupnost odpovídající léčby v zemi původu a skutečné nedostupnost péče v zemi původu.

2. Mezinárodní právo a unijní právo

- 21 Článek 8 EÚLP stanoví:

„Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

- 22 Soudní dvůr rozhodl v rozsudku Abdida takto:

„Články 5 a 13 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí vykládané ve světle čl. 19 odst. 2 a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i

čl. 14 odst. 1 písm. b) této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům:

- které v situaci, kdy může výkon rozhodnutí, jímž bylo vážně nemocnému státnímu příslušníkovi třetí země nařízeno, aby opustil území členského státu, vystavit tohoto státního příslušníka třetí země vážnému riziku, že se jeho zdravotní stav závažným a nevratným způsobem zhorší, nepřiznávají odkladné účinky opravnému prostředku podanému proti uvedenému rozhodnutí, a
- které nestanoví, že základní potřeby vážně nemocného státního příslušníka třetí země jsou dle možností zabezpečovány, aby bylo zaručeno, že po dobu, během níž má dotýčný členský stát povinnost odložit výkon rozhodnutí o navrácení tohoto státního příslušníka třetí země poté, co byl podán opravný prostředek proti rozhodnutí o navrácení této osoby, bude skutečně moci být poskytována neodkladná zdravotní péče a základní léčba“.

23 Odvolatel namítá rovněž ustanovení čl. 19 odst. 2, článku 47, článku 7 a článku 12 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a článků 5 a 13 a čl. 14 odst. 1 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (Úř. věst. 2008, L 348, s. 98).

III. Předmět původního řízení a stanoviska zúčastněných

- 24 Odvolatel vychází ze skutečnosti, že tribunal du travail (pracovní soud prvního stupně, Belgie) právem použil závěry vyplývající z rozsudku Abdida a na tomto základě přiznal jeho dceři finanční sociální pomoc, a to s ohledem na odkladný účinek žaloby, kterou odvolatel podal k CCE v době, kdy byla dcera ještě nezletilá, z podloženého důvodu týkajícího se jejího zdravotního stavu, který je v ní uveden.
- 25 Domnívá se, že závažný zdravotní stav jeho dcery je nejen pro ni, ale i pro něj důvodem naprosté nemožnosti návratu, vzhledem k tomu, že dle lékařů je zdravotní postižení R závažné a přítomnost jejího otce je nezbytná, což mu brání vyhovět příkazu opustit území státu.
- 26 Tvrdí, že provedení uvedeného příkazu opustit území státu by představovalo nepřiměřené porušení práva na respektování soukromého a rodinného života, který je zaručen článkem 8 EÚLP.
- 27 Podle něj je třeba vzhledem k existenci vyšší moci, v jejímž důsledku není z věcného i morálního hlediska schopen opustit území státu, vyloučit použití čl. 57 odst. 2 zákona ze dne 8. července 1976. Krom toho připomíná, že potřebnost rodiny, kterou tvoří společně se svojí dcerou, CPAS nerozporuje, protože z tohoto důvodu vyhovělo její žádosti o finanční pomoc ve výši přidělované samostatně žijícím osobám. Náklady otce a dcery nicméně zůstaly stejné (nájem, energie,

výdaje na léky a lékařskou péči atd.), přičemž jejich příjmy se snížily o 25 % ve srovnání s obdobím, kdy LM dostával finanční pomoc ve výši poskytované domácnosti.

- 28 Z toho důvodu LM navrhuje, aby cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) uložil CPAS povinnost poskytnout mu s účinkem ode dne 11. dubna 2017 finanční pomoc ve výši [přiznané osobám, které jsou hlavou rodiny], nebo podpůrně ve výši přiznané osobám žijícím ve společné domácnosti.
- 29 CPAS předně namítá odkladný účinek žaloby, kterou LM podal k CCE.
- 30 Dále má za to, že odmítnutí poskytnout sociální pomoc dotyčné osobě nezakládá nerespektování jeho soukromého a rodinného života, neboť zaprvé pobývají otec i dcera na území státu neoprávněně a zadruhé rozhodnutí odebrat LM sociální pomoc mu nijak nebrání žít se svým zletilým dítětem a poskytovat mu pomoc nezbytnou vzhledem k jeho zdravotnímu stavu.
- 31 Nemožnost navrácení ze zdravotních důvodů kromě toho nelze podle něj v případě LM uznat z důvodu, že on sám netrpí žádnými zdravotními problémy a onemocnění jeho dcery – jehož závažnost CPAS nezpochybňuje – nepředstavuje vyšší moc, které se LM dovolává jako důvodu pro vyloučení použití čl. 57 odst. 2 zákona ze dne 8. července 1976.
- 32 Konečně CPAS zpochybňuje tvrzenou potřebnost, jelikož LM podle něj neprokázal, že finanční pomoc poskytovaná jeho dceři zvýšená o rodinné dávky pro zdravotně postiženého by nepokryla veškeré potřeby obou dotyčných osob.
- 33 CPAS tedy navrhuje, aby byl vydaný rozsudek potvrzen.

IV. Posouzení cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie)

- 34 Cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie) má za to, že předmětem sporu není určit, zda R po dosažení zletilosti splňuje kritéria naprosté nemožnosti navrácení ze zdravotních důvodů, jelikož tato skutečnost již byla prokázána. Ačkoli totiž R pobývá na belgickém území neoprávněně, poskytuje jí CPAS finanční sociální pomoc z důvodu jejího závažného onemocnění, které vyžaduje dle jednomyslného názoru odborných lékařů, kteří ji již několik let sledují, odpovídající péči, která jí vzhledem ke špatnému stavu zdravotnictví v Kongu může být poskytnuta jen v Belgii.
- 35 Předmětem sporu v původním řízení je tedy určit, zda přítomnost LM u jeho dcery, kterou lékaři považují za nezbytnou, může z právního hlediska zakládat důvod pro vyloučení použití čl. 57 odst. 2 zákona ze dne 8. července 1976 i ve vztahu k jeho osobě, a zda mu tedy může být přiznána určitá finanční pomoc doplňující finanční pomoc, která je přiznána jeho dceři, bude-li prokázána jeho potřebnost.

1. Rozdíl mezi naprostou nemožností navrácení a legalizací pobytu ze zdravotních důvodů

- 36 Cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie) připomíná základní rozdíl mezi naprostou nemožností navrácení ze zdravotních důvodů na jedné straně a kritérii stanovenými rozsudkem Abdida, na kterých závisí odkladný účinek žaloby na neplatnost a návrhu na odklad rozhodnutí o zamítnutí žádosti dle čl. 9b, na straně druhé.
- 37 Tento rozdíl již zmínil ve svém rozsudku ze dne 13. května 2015 cour du travail de Bruxelles (pracovní soud druhého stupně v Bruselu, Belgie), který rozhodl, že naprostá nemožnost navrácení ze zdravotních důvodů je autonomní pojem ve vztahu k nemožnosti relevantní pro žádost dle čl. 9b. Tento závěr se opírá o následující úvahy:
- Cour constitutionnelle (Ústavní soud, Belgie) se ve svém závěru o porušení článků 10 a 11 Ústavy v nálezu č. 80/99 neodkazuje ani na článek 3 EÚLP, ani na rozsudek ESLP ze dne 2. května 1997, D. v. Spojené království (CE:ECHR:1997:0502JUD003024096). Totéž platí i pro jeho nález č. 194/2005.
 - V posledně uvedeném nálezu Cour constitutionnelle (Ústavní soud, Belgie) uvádí jako překážku navrácení neexistenci „odpovídající péče v zemi původu“, tam, kde ESLP stanoví, že „skutečnost, že by v případě vyhoštění žalobce z území smluvního státu došlo k významnému zhoršení jeho situace, a především k podstatnému snížení jeho předpokládané délky života, není sama o sobě dostačující proto, aby zakládala porušení článku 3 (EÚLP)“ (rozsudek ze dne 27. května 2008, N. v. Spojené království, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505, §42, dále jen „rozsudek N. v. Spojené království“), což je judikatura, ke které se od té doby ESLP vrací, viz níže.
 - Sociální pomoc přiznaná v případě nemožnosti navrácení ze zdravotních důvodů má totožný základ jako sociální pomoc přiznaná cizinci, který se nemůže vrátit do své země původu v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli, které však nejsou zdravotní povahy, (např. odmítá-li tato země vydat nezbytné dokumenty). Pro poskytnutí sociální pomoci je tedy rozhodující nemožnost navrácení jako taková, nikoli pouze zdravotní stav, který je příčinou takové nemožnosti.
 - Při přezkumu žádosti o sociální pomoc tedy není namístě uplatnit mimořádně omezující formalistický přístup, který je typický pro přezkum podmínek pobytu.

- 38 Cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie) dospěl k závěru, že při posouzení argumentů odvolatele je třeba velmi jasně rozlišovat mezi kritérii stanovenými pro uznání případu vyšší moci, který znemožňuje výkon příkazu opustit území státu, na jedné straně a podstatně přísnějšími kritérii souvisejícími s rizikem významného a nevratného zhoršení zdravotního stavu neoprávněně pobývajícího cizince, která jsou vyžadována pro uznání odkladného účinku žaloby na neplatnost a návrhu na odklad rozhodnutí o zamítnutí žádosti dle čl. 9b.

2. Stanovisko státního zástupce

- 39 Ve svém písemném stanovisku státní zástupce zdůrazňuje závažnost onemocnění R, jakož i stupeň její závislosti. Uvádí, že R, která od příjezdu do Belgie žije společně se svým otcem LM, nemá kromě něj nikoho jiného, kdo by jí poskytoval citovou podporu a pomáhal jí překonávat těžkosti, jako jsou krize a opakované hospitalizace, důsledně dodržovat léčbu, správně se rozhodovat ohledně léčebného plánu, přestat těžký chirurgický zákrok, který bude muset v blízké budoucnosti podstoupit, a to vše v potenciálně život ohrožující situaci. Otázkou tedy je, zda nutnost, aby byl LM přítomen u své dcery, která je nesporná, nestaví prvně uvedeného do takové situace, kdy je pro něj zcela nemožné provést příkaz opustit území státu.
- 40 Státní zástupce tedy nahlíží na danou věc z pohledu článku 8 EÚLP a posuzuje způsob, jakým uplatňuje zmíněný článek ESLP ve vztahu k soukromým a rodinným vztahům mezi rodiči a jejich zletilými dětmi, nebo mezi zletilými sourozenci. V projednávané věci považuje za prokázanou „situaci zvláštní závislosti zletilého dítěte R na svém otci, přesahující obvyklé citové vazby, která je [podle něj] zjevná s ohledem na zdravotní stav dotyčné osoby“.
- 41 Státní zástupce navrhuje cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie), aby předložil Evropskému soudnímu dvoru předběžnou otázku týkající se výkladu ustanoveních směrnice 2008/115 ve spojení s články 7 a 12 Listiny, které zakotvují právo na respektování soukromého a rodinného života a zákaz diskriminace na základě věku.
- 42 Cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie) se přiklání ke stanovisku státního zástupce a má za to, nehledě na základ práva uplatňovaného odvolatelem – nemožnost navrácení z důvodu vyšší moci, nebo odkladný účinek zakotvený v rozsudku Abdida – musí být toto právo posuzováno z hlediska práva na soukromý a rodinný život.

2. Posouzení z hlediska práva na respektování soukromého a rodinného života

- 43 Judikatura ESLP zakotvila následující zásady.
- 44 Existující vazba mezi dítětem a jeho rodiči zakládá bez dalšího „rodinný život“ a z tohoto důvodu je chráněna článkem 8 (viz mimo jiné rozsudky ze dne 21. prosince 2001, Şen v. Nizozemsko, CE:ECHR:2001:1221JUD003146596; ze dne 19. února

1996, Gül v. Švýcarsko, CE:ECHR:1996:0219JUD002321894, a ze dne 28. listopadu 1996, Ahmut v. Nizozemsko, CE:ECHR:1996:1128JUD002170293).

- 45 Cílem tohoto ustanovení je v podstatě chránit jednotlivce před svévolnými zásahy veřejných orgánů. Krom toho může zakládat pozitivní závazky smluvních států Úmluvy, aby bylo zajištěno účinné respektování rodinného života. Jakékoli zásahy do výkonu tohoto práva podléhají kontrole z hlediska jejich přiměřenosti, při které se provádí vyvážení mezi dodržováním imigrační politiky stanovené vnitrostátním zákonodárcem a závažností zásahu do práva dotyčných osob na respektování jejich soukromého rodinného života. Soud musí posoudit *in concreto*, zda stát při výkonu své posuzovací pravomoci dodržel článek 8, s ohledem na spravedlivou rovnováhu mezi odporujícími si zájmy jednotlivce a společnosti jako celku.
- 46 Rodinný vztah musí být skutečný. ESLP posuzuje skutečnou povahu a intenzitu tohoto vztahu. Cour du travail (pracovní soud druhého stupně, Belgie) konstatuje, že v projednávané věci není rodinný vztah mezi LM a jeho dcerou R nebyl zpochybněn a že je tedy tato první podmínka *prima facie* splněna.
- 47 Otázka zachování ochrany rodinného života rodiče a jeho dítěte, které dosáhlo zletilosti, je citlivější. ESLP již před dlouhou dobou uznal, že právo na rodinný život se neomezuje na vztahy mezi rodiči a dětmi, a rozšířil tento pojem nad rámec jádra rodiny tak, že do něj zahrnul vztahy mezi blízkými příbuznými a především mezi prarodiči a vnuky, jsou-li dotčené vztahy skutečné, opravdové a hluboké (viz zejména rozsudky ze dne 13. června 1979, Marckx v. Belgie, CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, a ze dne 9. června 1998, Bronda v. Itálie, CE:ECHR:1998:0609JUD002243093).
- 48 ESLP vydal „Příručku k článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod“ (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_FRA.pdf) (dále jen „Příručka“). Dle bodu 298 Příručky „v otázkách imigrace neexistuje rodinný život mezi rodiči a dospělými dětmi, ledaže byla prokázána existence dalších skutečností zakládajících závislost nad rámec běžných citových vazeb“; v bodě 285 se uvádí, že „v novější judikatuře [Evropský] Soud [pro lidská práva] rozhodl, že rodinným vztahům mezi dospělými dětmi a jejich rodiči či sourozenci přísluší nižší ochrana, nebyla-li prokázána existence dalších skutečností zakládajících závislost nad rámec běžných citových vazeb“.
- 49 V řízeních týkajících se mladých dospělých, kteří zatím nezaložili vlastní rodinu, ESLP rovněž uznal, že jejich vztahy s rodiči a dalšími blízkými příbuznými také představují rodinný život. Většina těchto řízení se týká vyhoštění cizinců, kteří se dopustili trestných činů, nicméně zásady stanovené v této souvislosti ESLP jsou o to zajímavější, pokud by se měly uplatnit *a fortiori* na případy nemocných cizinců, kteří se, jako je tomu v projednávané věci, nedopustili žádného trestného činu. ESLP v bodě 62 rozsudku ze dne 23. června 2008, Maslov v. Rakousko (CE:ECHR:2008:0623JUD000163803) zdůraznil: „Žalobce byl v okamžiku uložení zákazu pobytu nezletilý. V době, kdy dané opatření nabylo na základě

rozhodnutí Cour constitutionnelle (Ústavní soud) právní moci, tedy v listopadu 2002, již dosáhl zletilosti, tedy věku 18 let, ale stále žil se svými rodiči. V každém případě Soud v řadě řízení týkajících se mladých dospělých, kteří zatím nezaložili vlastní rodinu, uznal, že jejich vztahy s rodiči a dalšími blízkými příbuznými také představují „rodinný život.“

- 50 ESLP dokonce uznal existenci rodinného vztahu a odůvodnil ochranu podle článku 8 EÚLP v situacích, kdy byl takový vztah buď ještě v zárodku, nebo byl hluboce narušen zvláštními okolnostmi života dotčené rodiny, přičemž zdůrazňuje, že „tam, kde je existence rodinného vztahu prokázán[a], musí stát jednat v zásadě takovým způsobem, aby se tento vztah mohl rozvinout, a přijmout příslušná opatření k tomu, aby mohli být rodič a dotyčné dítě spolu“ (rozsudek ze dne 26. února 2002, Kutzner v. Německo, CE:ECHR:2002:0226JUD004654499). *A contrario* by se měl tento pozitivní závazek uplatnit tím spíše v případě, kdy jde o pevně ukotvené rodinné vztahy.
- 51 Bod 301 Příručky odkazuje na rozsudek ze dne 13. prosince 2016, Paposhvili v. Belgie, CE:ECHR:2016:1213JUD 004173810 (dále jen „rozsudek Paposhvili“), ve kterém se ESLP vrací ke své judikatuře N. v. Spojené království. V bodě 183 rozsudku Paposhvili ESLP uvádí, že „jinými zcela výjimečnými případy“, které by mohly ve smyslu rozsudku N. v. Spojené království působit problém z hlediska článku 3, se rozumí případy vystěhování těžce nemocné osoby, kdy dané osobě sice nehrozí bezprostředně smrt, ale existují závažné důvody se domnívat, že z důvodu neexistence nebo nedostupnosti odpovídající léčby ve státě, kam má být vyhoštěna, by jí hrozilo skutečné nebezpečí těžkého, rychlého a nevratného zhoršení jejího zdravotního stavu provázené intenzivním utrpením, nebo nebezpečí podstatného snížení předpokládané délky jejího života. ESLP uvádí, že v takových případech platí vysoká hranice pro uplatnění článku 3 EÚLP v řízeních týkajících se vyhoštění těžce nemocných cizinců.
- 52 Cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) podotýká, že předvídatelné následky ukončení léčby poskytované R ve všech ohledech odpovídají stupni závažnosti definovanému v rozsudku Paposhvili.
- 53 Na druhé straně je fyzická přítomnost LM u jeho zletilé dcery vzhledem k její vysoké zranitelnosti související se závažností jejího onemocnění stejně nezbytná jako v době, kdy byla nezletilá.
- 54 Ačkoli CPAS v této souvislosti správně uvádí, že odmítnutí poskytnout sociální pomoc LM nepředstavuje nerespektování jeho soukromého a rodinného života v tom smyslu, že toto nerespektování nevyplývá přímo z neexistence sociální pomoci, ale z příkazu opustit území státu adresovaného dotyčné osobě, pokud by jej Cizinecký úřad vykonal, nelze naproti tomu souhlasit s tvrzením CPAS, podle kterého „napadené rozhodnutí nebrání dotyčnému odvolateli, aby se svou dcerou nadále žil a pomáhal jí v každodenních záležitostech“.

- 55 Otázku finančních prostředků nezbytných k tomu, aby mohla dotyčná osoba nadále podporovat svou zletilou dceru a být u ní fyzicky přítomna, totiž nelze opomenout. LM, který je stále v produktivním věku, je z důvodu neoprávněnosti svého pobytu vyloučen z trhu práce, a tudíž nemá vlastní finanční zdroje.

V. Rozhodnutí vydaná cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie)

- 56 Složitost vzniklé právní otázky, daná skutečností, že dcera dotyčné osoby je zletilá, odůvodňuje, aby cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) podal k Evropskému soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Zadruhé podal cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ke Cour constitutionnelle (Ústavní soud, Belgie) v souvislosti s případným porušením ustanovení Ústavy týkajících se rovnosti před zákonem, zákazu diskriminace, respektování soukromého a rodinného života a práva vést důstojný život. Konečně cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) znovu zahájil jednání, aby účastníkům řízení umožnil vyjádřit se k otázce potřeby.

VI. Předložení žádosti Soudnímu dvoru Evropské unie

- 57 Cour du travail de Liège (pracovní soud druhého stupně v Lutychu, Belgie) žádá, aby Soudní dvůr rozhodl o následující předběžné otázce:

„Je čl. 57 odst. 2 pododst. 1 bod 1 loi belge du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (belgický organický zákon ze dne 8. července 1976 o střediscích státní sociální pomoci) v rozporu s články 5 a 13 směrnice 2008/115/ES, vykládanými ve světle čl. 19 odst. 2 a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 14 odst. 1 písm. b) uvedené směrnice a články 7 a 12 Listiny základních práv Evropské unie, jak jsou vykládány v rozsudku Abdida ze dne 18. prosince 2014 vydaném Soudním dvorem (C-562/13):

- *primo* tím, že v jeho důsledku je cizinci, který je státním příslušníkem třetí země a neoprávněně pobývá na území členského státu, znemožněno zabezpečovat v co největší míře své základní potřeby během řízení o žalobě na neplatnost a návrhu na odklad výkonu, které podal svým jménem a [jako] zástupce svého v té době nezletilého dítěte proti rozhodnutí, kterým jim bylo nařízeno opustit území členského státu,
- ačkoli, *secundo*, na jedné straně uvedené dítě, dnes již zletilé, trpí závažným onemocněním a mohlo by být v případě výkonu uvedeného rozhodnutí vystaveno vážnému riziku těžkého a nevratného zhoršení svého zdravotního stavu, a na druhé straně je podle názoru lékařů nezbytná přítomnost tohoto rodiče u jeho zletilého dítěte z důvodu zranitelnosti tohoto dítěte vyplývající z jeho zdravotního stavu (opakované krize sprkovité anémie a nezbytnost chirurgického zákroku za účelem zabránit ochrnutí)?“